

KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN İŞ DOYUM DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Abdülkadir ÇEKİN*

Özet:

Bu makalede, Kur'an kursu öğretmenlerinin iş doyum düzeyi ile demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları ve çalışma şartları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu amaçla, Ankara il ve ilçelerinden tesadüfî örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 244 Kur'an kursu öğreticisi üzerinde anket uygulaması yapılmış ve elde edilen veriler SPSS programı üzerinde analiz edilmiştir. Araştırma sonunda, "yaş, eğitim, göreve başlanılan kurum, görev yeri ve meslek seçim nedeni" değişkenlerinin Kur'an kursu öğretmenlerinin iş doyum algıları üzerinde etkili, "cinsiyet, kıdem, iş durumu, medeni durum ve gelir seviyesi" değişkenlerinin ise etkisiz faktörler olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin din eğitimi, Kur'an kursları, Kur'an kursu öğretmenleri, iş doyum

JEL Kodu: J28

A STUDY ON SATISFACTION LEVEL OF KORAN COURSE INSTRUCTORS

Abstract:

In this essay, the relations between the job satisfaction level of Koran course instructors and demographic, socio-economic status, working conditions were examined. For this purpose, the provincial and district centers in Ankara, the Koran course instructors on the sample of 244 questionnaires were selected. Statistical operations on the data obtained were analyzed by SPSS program. In the end of the study determined that "age, education, first started institution, place of work and reason for choosing profession" are to be effective factors and "gender, seniority, job status, marital and economic status" are to be ineffective factors for job satisfaction perceptions of Koran course instructors.

Keywords: Adult religious education, Koran courses, Koran course instructors, job satisfaction

JEL Code: J28

---

* Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, acekin@kastamonu.edu.tr

1. Giriş

Türkiye’de resmi olarak yaygın din eğitimi faaliyetleri Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Başkanlığın, 1965’te çıkartılan 633 sayılı Kanunun birinci maddesinde: “İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.” ifadesi yer almaktadır. Bu Kanun çerçevesinde Diyanet İşleri Başkanlığı’na toplumu din konusunda aydınlatma ve ibadet yerlerini yönetme şeklinde iki önemli görev verilmiştir. Bu çerçevede başta camiler olmak üzere çeşitli ortamlarda ve belli kurallar çerçevesinde yaygın bir şekilde halkı din konusunda aydınlatma/eğitme görevi yasal olarak Diyanet İşleri Başkanlığı’na verilmiştir. Başkanlık, kendisine verilen bu görevi; camilerde vaaz ve hutbelerle, cami dışında dini konularda düzenlenen konferans ve panellerle, toplumun bütün kesimlerine yönelik basılı, sesli ve görüntülü yayınlar aracılığıyla ve Kur’an kurslarında yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri ile yerine getirmeye çalışmaktadır.

Kur’an kursları; “arzu eden vatandaşlara Kur’an-ı Kerim’i usulüne uygun olarak yüzünden okumayı öğretmek, ibadetler için gerekli sure, ayet ve duaları ezberletmek, hafızlık yaptırmak ve İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları hakkında bilgiler vermek için açılan kurslardır.”³ Bu kurslar; okulların tatil olduğu zamanlarda çocukların katıldığı yaz Kur’an kursları, 32 hafta süreyle isteyen vatandaşların katıldığı uzun süreli Kur’an kursları ve hafızlık yapılan Kur’an kursları olarak faaliyet göstermektedir.

Kur’an kursu öğreticileri; “Kur’an kurslarında eğitimci olarak görev yapan kadrolu, sözleşmeli ve geçici statüde çalışan görevlilerdir.” Öğreticiler; Kur’an-ı Kerim’i yüzünden okumayı öğretme, hafızlık yapmak isteyenlere hafızlık yaptırmak, namaz sureleri ile duaları ezberletme ve eğitim programına göre öğrencilere itikat, ibadet ve ahlak konularında bilgiler verme görevlerini yerine getirmektedirler.⁴

Kur’an kurslarında sürdürülen eğitim-öğretim faaliyetinin verimliliğine etki eden faktörlerin başında öğretmenler gelmektedir. Öğreticilerin görevleri ile ilgili yaşadıkları problemler, onların motivasyonlarını etkilemekte ve kurslarda sağlıklı bir öğretimin yapılmasına engel olabilmektedir. İnsanlar yaptıkları işten ve iş çevresinden memnun oldukları sürece verimli çalıştıkları düşünüldüğünde, öğretmenlerin işleri ile ilgili memnuniyet düzeyi, Kur’an kursu eğitiminin daha etkin bir şekilde yürütülmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, çalışma yaşamında iş verimliliği açısından öneme sahip olan iş memnuniyeti diğer bir ifade ile iş doyumunu konusu, öğretmenlerle ilgili olarak incelenmesi gereken bir problem alanıdır. Bu araştırmanın temel problemi ise, Kur’an kursu öğretmenlerinin iş doyum düzeyini tespit etmek ve bu düzeyi etkileyen faktörleri alan araştırması yoluyla değerlendirmektir.

İş, belirli bir sürede gerçekleşen, çeşitli ilişkileri gerektiren ve belirli bir ücret karşılığı yapılan mal ve hizmet üretme eylemi (Sevimli ve İşcan, 2005: 56); doyum kavramı ise bireyin gereksinimlerinin karşılanması ile bireyde oluşan psikolojik tatmin olma durumu (Büyük Türkçe Sözlük, 1981) şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre iş doyumunu, insanın yaşam sürecinin önemli bir bölümünü kapsayan çalışma hayatında kişinin ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel rolleri açısından işinden doyum sağlaması durumudur (Keser, 2004: 35). İş doyumunu, çalışanların işlerinden duydukları hoşnutluk veya hoşnutsuzluk ve işin özellikleri ile çalışanların beklenti ve istekleri kesiştiği zaman gerçekleşir. İş doyumunu, genellikle “ücret”,

³ 03.03.2000 gün ve 23982 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği.

⁴ 10.12.2002 tarih ve 80 sayılı Başkanlık onayı ile yürürlüğe giren Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi

“işin niteliği”, “bireyin çalışma koşulları”, “yönetim politikaları” ve “çalışma arkadaşları” boyutları ile ele alınır (Keser, 2005: 79).

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğretmenlerinin iş doyum algılarının; cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim durumu, göreve başlanılan kurum, görev yeri, iş durumu, medeni durum, meslek seçim nedeni ve aylık gelir değişkenlerine göre farklılaşma durumlarını ortaya koymaktır.

3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara merkez ve ilçelerinde görev yapan 783 Kur'an kursu öğreticisi⁵, örneklemini ise, evrenden basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilmiş 244 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Örneklem, araştırma evreninin %31'ine karşılık gelmektedir.

Tablo 1: Kur'an Kursu Öğreticilerinin Olgusal Durumu

Değişkenler	Alt Değişkenler	N	%	Değişkenler	Alt Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Erkek	18	7,4	Hizmet Süresi	1-5 yıl	132	54,1
	Kadın	226	92,6		6-10 yıl	19	7,8
	Toplam	244	100,0		11-15 yıl	19	7,8
Yaş	20-28	68	27,9		16-20 yıl	24	9,8
	29-36	58	23,8		21-25 yıl	41	16,8
	37-44	74	30,3		26-30 yıl	9	3,7
	45-53	44	18,0		Toplam	244	100,0
	Toplam	244	100,0	Görev Yeri İş Durumu	İl	214	87,7
Eğitim Durumu	İHL	44	18,0		İlçe	19	7,8
	İlahiyat Önlisans	62	25,4		Köy	11	4,5
	İLİTAM	6	2,5		Toplam	244	100,0
	İlahiyat Fakültesi	77	31,6		Kadrolu	131	53,7
	Lisansüstü	19	7,8		Sözleşmeli	100	41,0
	Diğer	36	14,8		Geçici	13	5,3
	Toplam	244	100,0	Toplam	244	100,0	
Görev Yeri Medeni Durum	Evli	206	84,4				
	Bekâr	36	14,8				
	Ayrılmış	2	0,8				
	Toplam	244	100,0				

Araştırmaya katılan öğretmenlerin olgusal durumu şu şekildedir:

1. Öğreticilerin 18'i erkek, 226'sı kadındır.
2. Öğreticilerin yaş dağılımlarında oransal olarak büyük farklılaşmalar bulunmamakta, herhangi bir yaş aralığında yığılma görülmemektedir. Örneklem içinde 37-44 yaş aralığındaki öğretmenler (%30,3) ilk sırada, 20-28 yaş aralığındaki öğretmenler (%27,9) ikinci sırada gelmektedir.

⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, 2010 Yılı İstatistikleri.

3. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında ilahiyat fakültesi mezunu olanlar (%31,6) çoğunluktadır. İkinci sırada ilahiyat önlisans mezunları (%25,4) gelmektedir. Öğreticilerin eğitim seviyesi çoğunlukla yüksek okul ve üzeri düzeydedir.
4. Hizmet süresi açısından 1-5 yıllık hizmeti olan öğretmenler (%54,1) çoğunluğu oluşturmaktadır. İkinci sırada 21-25 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler (%16,8) gelmektedir.
5. İl merkezinde görev yapan öğretmenler (%87,7) örneklem içinde büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.
6. İş durumu açısından kadrolu öğretmenler (%53,7) ilk sırada, sözleşmeli öğretmenler (%41) ikinci sırada gelmektedir.
7. Son olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%84,4) evlidir.

4. Ölçek Geliştirme Çalışması

Araştırmada yeni bir iş doyum ölçeği geliştirme çalışması yapılmıştır. Bu süreçte iş doyum araştırmalarındaki (Demirel, 2006; Akıner, 2005; Şahin, 1999; Genç, 2006; Kağan, 2005; Esen, 2001; Turanlı, 2007; Sönmezer, 2007) ölçekler üzerinde çalışma yapılmış ve bu ölçeklerin iş doyumunu hangi boyutlarda ölçtüğü incelenerek madde havuzu oluşturulmuştur. Ayrıca, konu ile ilgili akademisyenler ve Kur'an kursu öğretmenleri ile görüşmeler sonucunda, araştırmacı tarafından Kur'an kursu öğreticiliği ile ilişkili olabilecek sorular madde havuzuna eklenmiştir. Bu yeni soruların oluşturulmasında öğretmenlerin, işlerinin niteliği ve toplum nazarındaki durumu, öğretmenlerin ve öğrenenlerin dini tutumları birer iş boyutu olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan madde havuzu üzerinde öğretmenlerden görüş alınmak suretiyle ölçek geliştirme çalışmasında madde ekleme ve çıkarma çalışması sonlandırılmış ve 107 sorudan oluşan taslak ölçek geliştirilmiştir.

Tablo 2: İş Doyum Ölçeği Boyutları ve Soru Sayıları

İş Doyum Ölçeği Boyutları	Soru Sayısı	Soru Sayısının Ölçek İçindeki Oranı
1. Boyut: İşte Kendini İfade Etme	8	% 9
2. Boyut: İş ve Niteliği	6	% 7
3. Boyut: İşe Bakış Açısı	8	% 9
4. Boyut: İleriye Dönük Tutumlar	2	% 2
5. Boyut: Çalışma Şartları	6	% 7
6. Boyut: Ücret	2	% 2
7. Boyut: Yönetim	17	% 20
8. Boyut: Teftiş ve Denetim	5	% 6
9. Boyut: Yükselme Olanakları	3	% 4
10. Boyut: Kişiler Arası İlişkiler	9	% 10
11. Boyut: İşe Karşı Dini Tutumlar	10	% 12
12. Boyut: İşin Düzeyi	6	% 7
13. Boyut: Programlar	4	% 5
Toplam	86	% 100

Taslak ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi amacıyla ölçek üzerinde Faktör Analizi (Principal Component Analysis) yapılmıştır. Faktör Analizi, Ankara Keçiören ilçesinde tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen 42 Kur'an kursu öğreticisinin puanlarından elde edilen

veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucu, güvenilir olmayan 21 madde ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan maddeler sonrasında iş doyum ölçeğinin alfa güvenilirlik katsayısı 0.98 olarak tespit edilmiştir. “Hiç tatmin edici değil”, “tatmin edici değil” “ne tatmin edici ne değil”, “tatmin edici” ve “çok tatmin edici” şeklinde beşli likert olarak tasarlanan ölçek, 13 boyut ve 86 sorudan oluşmaktadır. İş doyum ölçeği ile ilgili bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir.

5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, problemin çözümüne ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek ile evrenden alınan örneklem dâhilinde toplanmıştır. Veri toplama safhasında, Kur’an kursu öğretmenleri için hazırlanan anket formları gerekli görülen sayıda çoğaltılmış, Ankara Müftülüğü’nden gerekli izin alındıktan sonra ilçe müftülükleri ile irtibata geçilerek öğretmenlerle yapılan aylık toplantılara gidilmek suretiyle anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri SPSS 15.0 programı ile gerçekleştirilmiştir. Toplanan verilerin bilgisayar ortamında çözümlenebilmesi için öncelikle, uygun bir veri tabanı oluşturulmuş, daha sonra veri tabanı hatalı kodlamaya karşı kontrol edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde cinsiyet ve göreve başlanılan kurum gibi iki alt kategorili bağımsız değişkenlerde t-testi; yaş, hizmet süresi, eğitim durumu, iş durumu, meslek seçim nedeni, medeni durum ve aylık toplam gelir gibi ikiden fazla alt kategorisi olan bağımsız değişkenlerde ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda, gruplar arasında anlamlı farkların bulunması durumunda ise, bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu görmek için LSD Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen analizlerde manidarlık düzeyi 0,05 kabul edilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında, aritmetik ortalama (X), standart sapma (S) ve anlamlılık değeri (p) dikkate alınmıştır.

6. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, iş doyumunu sonuçlarının cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim durumu, göreve başlanılan kurum, görev yeri, iş durumu, medeni durum, meslek seçim nedeni ve aylık gelir değişkenlerine göre farklılaşma durumları ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 3: İş Doyumu Sonuçlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	X	S	t	P
Erkek	18	3,42	,694	,194	,846
Kadın	226	3,39	,559		

Tablo 4: İş Doyumu Sonuçlarının Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N	X	S
1 20-28	68	3,23	,537
2 29-36	58	3,49	,492
3 37-44	74	3,44	,637
4 45-53	44	3,42	,557
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= 2,692 p= .037 p<.05			
Post hoc (LSD) analizine göre birinci ile ikinci gruplar farklılaşmaktadır.			

Erkek öğretmenlerin ortalama iş doyum puanı (3,42), kadın öğretmenlerin ortalama iş doyum puanından (3,39) daha yüksek olmakla birlikte öğretmenlerin iş doyum algısında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma yoktur. ($p>.05$)

Öğretmenlerin iş doyum algılarının yaş değişkenine göre durumlarına bakıldığında, 20-28 yaş aralığındaki öğretmenlerin ortalama iş doyum puanı 3,23, 29-36 yaş aralığındaki öğretmenlerin 3,49, 37-44 yaş aralığındaki öğretmenlerin 3,44 ve 45-53 yaş aralığındaki öğretmenlerin 3,42 olarak ortaya çıkmıştır. Post hoc analizi yapıldığında anlamlı düzeyde farklılaşma 20-28 ile 29-36 yaş aralığındaki öğretmenler arasında gerçekleşmektedir. ($p<.05$) Buna göre 20-28 yaş aralığındaki öğretmenlerin iş doyum, 29-36 yaş aralığındaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5: İş Doyumu Sonuçlarının Kıdeme Göre Dağılımı

Kıdem	N	X	S
1 1-5	132	3,35	,569
2 6-10	19	3,58	,477
3 11-15	19	3,29	,463
4 16-20	24	3,53	,533
5 21-25	41	3,39	,645
6 26-30	9	3,44	,637
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= ,966 p= .440 p>.05			

Kıdem bakımından öğretmenlerin iş doyumunda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$) Ancak, 6-10 yıl aralığında kıdeme sahip öğretmenlerin (3,58) daha yüksek iş doyum ortalamasına puanına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6: İş Doyumu Sonuçlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim durumu	N	X	S
1 İHL	44	3,44	,572
2 İlahiyat Önlisans	62	3,54	,589
3 İlitam	6	3,37	,589
4 İlahiyat Fakültesi	77	3,35	,532
5 Lisansüstü	19	3,00	,506
6 Diğer	36	3,35	,560
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= 2,908 p= .014 p<.05			
Post hoc (LSD) analizine göre ikinci ile dördüncü ve beşinci gruplar farklılaşmaktadır.			

Öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde, ilahiyat önlisans mezunu öğretmenler (3,54) ile ilahiyat fakültesi (3,35) ve lisansüstü (3,00) mezunu öğretmenler arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. İlahiyat önlisans mezunu olan öğretmenlerde iş doyum yüksek iken, ilahiyat fakültesi ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin iş doyum düşüktür. Buna göre eğitim durumu yükseldikçe, iş doyumunun düştüğü söylenebilir.

Araştırmada memurluğa ilk olarak Diyanet İşleri Başkanlığında başlayan öğretmenler ile diğer kurumlarda başlayan öğretmenlerin iş doyumlarında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. İlk görev yaptığı kurum DİB olan öğretmenlerin iş doyum yüksek, memuriyete diğer kurumlarda başlayan öğretmenlerin iş doyum ise düşüktür. ($p<.05$)

Tablo 7: İş Doyumunu Sonuçlarının Göreve Başlanılan Kuruma Göre Dağılımı

İlk görev yaptığınız kurum DİB mi?	N	X	S	t	P
Evet	216	3,42	,575	2,597	,004
Hayır	28	3,12	,442		

Tablo 8: İş Doyumunu Sonuçlarının Görev Yerine Göre Dağılımı

Görev yeri	N	X	S
1 İl	214	3,42	,577
2 İlçe	19	3,07	,475
3 Köy	11	3,33	,369
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= 3,537 p= .031 p<.05			
Post hoc (LSD) analizine göre birinci ile ikinci gruplar farklılaşmaktadır.			

Tablo 8 incelendiğinde ilde çalışan öğretmenlerin iş doyum ortalamasının (3,42), ilçede çalışanların iş doyum ortalamasından (3,07) daha yüksek olduğu görülmektedir. İl ve ilçe merkezinde çalışan öğretmenler arasındaki bu farklılık anlamlı bir farklılaşmadır ($p<.05$). Buna göre il merkezinde çalışan görevlilerin iş doyumunu ilçede çalışan görevlilere göre daha yüksektir.

Tablo 9: İş Doyumunu Sonuçlarının İş Durumuna Göre Dağılımı

İş durumu	N	X	S
1 Kadrolu	131	3,38	,577
2 Sözleşmeli	100	3,42	,581
3 Geçici	13	3,26	,358
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= 469 p= .626 p>.05			

Tablo 9’da kadrolu öğretmenlerin iş doyum ortalamasının 3,38, sözleşmeli öğretmenlerin 3,42 ve geçici öğretmenlerin ise 3,26 olduğu görülmekle birlikte bu farklılıklar anlamlı bir farklılaşma değildir. ($p>.05$)

Tablo 10: İş Doyumunu Sonuçlarının Medeni Duruma Göre Dağılımı

Medeni durum	N	X	S	T	P
Evli	206	3,37	,575	-,892	,373
Bekâr	36	3,47	,546		

İş doyum sonuçlarında medeni duruma göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Evlilerin ortalama iş doyum puanı 3,37, bekârların ise 3,47’dir. Fakat bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamaktadır ($p>.05$).

Tablo 11: İş Doyumunu Sonuçlarının Meslek Seçim Nedenine Göre Dağılımı

Meslek seçim nedeni	N	X	S
1 Mesleği sevdiğim için	110	3,50	,512
2 Ailemin etkisi ile	17	3,31	,513
3 Manevi yönden tatmin edici	35	3,23	,686
4 Karakterime uygun	22	3,35	,434
5 Kendimi yeterli hissettiğim için	12	3,67	,444
6 İş dışı zaman fazla	2	3,31	,379
7 Çalışma şartları uygun	13	3,30	,777
8 Üniversite tercihleri	9	2,86	,366
9 Tesadüfen	10	3,36	,626
10 Diğer	14	3,34	,667
Toplam	244	3,39	,569
Tek Yönlü ANOVA F= 2,145 p= .027 p<.05			
Post hoc (LSD) analizine göre birinci ile üçüncü ve sekizinci gruplar farklılaşmaktadır.			

Öğreticilerin meslek seçim nedenleri incelendiğinde, mesleği sevdiği için seçen öğretmenler (3,50) ile mesleği manevi yönden tatmin edici olduğu için seçen (3,23) ve üniversite tercihleri sebebiyle mesleği seçen (2,86) öğretmenler arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Mesleği sevdiği için seçen öğretmenlerde iş doyumunu yüksek iken, mesleği manevi yönden tatmin edici olduğu için ve üniversite tercihleri sebebiyle mesleği seçen öğretmenlerin düşüktür.

Tablo 12: İş Doyumunu Sonuçlarının Aylık Toplam Gelire Göre Dağılımı

Aylık toplam gelir	N	X	S
1 0-1000 TL	4	3,33	,301
2 1001-2000 TL	52	3,43	,610
3 2001-3000 TL	83	3,48	,550
4 3001-4000 TL	30	3,30	,408
5 4001 TL ve Üzeri	8	3,13	,573
Toplam	177	3,41	,547
Tek Yönlü ANOVA F= 1,165 p= .328 p>.05			

Aylık toplam gelir değişkeni iş doyumunu sonuçlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır (p>.05). Ancak 2001-3000 TL aralığında aylık toplam gelire sahip öğretmenler yüksek iş doyumunu ortalamasına (3,48) sahiptir.

7. Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonunda, “yaş, eğitim durumu, göreve başlanılan kurum, görev yeri ve meslek seçim nedeni” değişkenlerinin Kur’an kursu öğretmenlerinin iş doyumları üzerinde etkili, “cinsiyet, kıdem, iş durumu, medeni durum ve gelir seviyesi” değişkenlerinin ise etkisiz faktörler olduğu belirlenmiştir.

Yaş değişkeni öğretmenlerin iş doyum algılarında anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur. (p<.05) Buna göre 20-28 yaş aralığındaki öğretmenlerin iş doyum düzeyi düşük, 29-36 yaş aralığındaki

öğreticilerin ise yüksektir. Bu bulgu çerçevesinde öğretmenlerin mesleğe yeni başladığı zamanlarda iş doyumlarının düşük olduğu, zamanla meslekte kıdem ve tecrübe kazandıkça iş doyumunun yükseldiği söylenebilir. Yaş ilerledikçe öğretmenlerin iş doyumunun artması şu şekilde açıklanabilir. Genellikle işlerinden memnun olmayan çalışanlar, işlerini erken yaşlarda değiştirmekte, memnun olanlar ise işlerinde devam etmektedir (Varlık, 2000: 48). 29-36 yaş aralığındaki öğretmenlerde artık işleri ile ilgili seçimlerini yapmış ve mesleklerini devam ettiren bireylerdir, dolayısıyla iş doyumları da yüksek olacaktır. Ayrıca, ilk yıllarda benimsenmeyen işler, zaman ilerledikçe yeni iş olanaklarının azalması ve kişilerin başlangıçtaki hedef ve beklentilerinin değişmesi ile çalışanlar tarafından sevilebilmektedir.

Çalışanların eğitim düzeyi, iş doyumunu etkilemektedir. Yaptıkları işte mesleki olarak üst düzeyde bulunan kişiler, işlerini daha doyum sağlayıcı bulmaktadır. İş doyumunu ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları (Demirel, 2006; Şahin, 1999; Demir, 2001; Günbayı, 1999) genellikle eğitim düzeyinin yükselmesi ile iş doyumunun düşeceği yönündedir. Araştırmamızda da eğitim durumu değişkeni öğretmenlerin iş doyum algılarında anlamlı farklılaşma oluşturmuştur. ($p < .05$) İlahiyat önlisans mezunu olan öğretmenlerde iş doyumunu yüksek iken, ilahiyat fakültesi ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin iş doyumunu düşüktür. Bu bulguya göre eğitim seviyesi yükseldikçe öğretmenlerin iş doyum düzeyinin düştüğü söylenebilir. Bu durum, eğitim düzeyi yüksek olan öğretmenlerin işleri ile ilgili beklentilerinin de yüksek olması ile açıklanabilir. Öğreticiler, eğitim seviyeleri yükseldikçe, işleri ile ilgili bir takım beklentilere girecekler ve sahip oldukları eğitim seviyesi ile çalışma durumlarını, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda veya diğer kamu kurumlarındaki eşdeğer işlerle karşılaştırma eğilimi göstereceklerdir. Bir eşitlik ve kendilerine göre pozitif bir sonuca ulaşırlarsa iş doyumunu gerçekleştireceklerdir. Aksi durumda ise iş doyumunun düşmesi yaşanacak ve öğretmenler beklentilerine uygun farklı iş imkânlarını değerlendirmek isteyeceklerdir.

Kamu kurumları ihtiyacı olan personeli yetişmiş insan gücü ile karşılayamadıkları durumlarda, diğer kurumlarda çalışan ve belli niteliklere sahip kamu görevlilerini, kendi bünyesinde istihdam edebilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı da değişik zamanlarda diğer kurumlarda çalışan kamu görevlilerini talepleri doğrultusunda Kur'an kurslarında istihdam etmiştir. Araştırmamızda bu durumun öğretmenlerin iş doyum algılarında anlamlı farklılaşma oluşturduğu tespit edilmiştir. ($p < .05$) Buna göre ilk görev yaptığı kurum Diyanet İşleri Başkanlığı olan öğretmenlerin iş doyumunu yüksek iken, memuriyete diğer kurumlarda başlayan öğretmenlerin iş doyumunu düşüktür. Kurumlar arası geçiş yoluyla Diyanet İşleri Başkanlığı'na gelerek Kur'an kursu öğreticiliği görevinde çalışmakta olan öğretmenler içinde yoğunluğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında öğretmenlik yapmış görevliler oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin iş doyumlarının düşük olması, önceki görev yaptıkları kurum ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nı farklı iş boyutları açısından karşılaştırmaları neticesinde öğretmenlik mesleğinden tatmin olmamaları ile açıklanabilir. Bu boyutlar arasında "ücret", "yönetim" ve "çalışma şartları" boyutlarının olduğu farklı araştırmalarda ortaya koyulmuştur (Şen, 2011; Koç, 2005; Ay, 2005).

Görev yapılan yer, çalışanların iş doyumlarını etkileyen faktörler arasındadır. Konu ile ilgili araştırmalarda (Eves, 2008; Gülay, 2006) görev yerinin iş doyumunu etkilediği tespit edilmiştir. Araştırmamızda görev yeri değişkeni, öğretmenlerin iş doyum algılarında anlamlı farklılaşma oluşturmuştur. ($p < .05$) İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi yüksek iken, ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin düşüktür. İlde görev yapan öğretmenlerin yüksek iş doyumuna sahip olmaları, görev yapılan yerin imkânları ile açıklanabilir. İl merkezleri diğer yerleşim birimlerine göre sosyal, ekonomik ve kültürel olarak daha iyi imkânlarla sahiptir. Bu olumlu durum, öğretmenlerin görev ve çalışma şartlarını da etkilemekte ve dolayısıyla öğretmenlerin iş doyum algılarını olumlu yönde değiştirmektedir.

Sağlıklı ve bilinçli meslek seçimi, kişinin çalışma yaşamını önemli oranda etkilemekte, bilinçli seçilen mesleklerde bireyler daha planlı meslek hayatına sahip olurken, bilinçsiz ve farklı amaçlarla seçilen mesleklerde kişiler dağınık ve düzensiz bir çalışma yaşamı sürdürmektedir. Araştırmamızda da meslek seçim nedeni bağımsız bir değişken olarak incelenme konu yapılmış ve öğretmenlerin iş doyumunu algılarında anlamlı farklılaşma oluşturduğu görülmüştür. ($p < .05$) Buna göre, mesleği sevdiği için seçen öğretmenlerde iş doyumunun yüksek, mesleği manevi yönden tatmin edici olduğu için seçen ve üniversite tercihleri sebebiyle mesleği seçen öğretmenlerin iş doyumunun düşük olduğu tespit edilmiştir. Mesleği sevme ve benimseme önemli bir mesleki motivasyon sebebidir. Mesleğini seven kişiler işlerinde daha verimli çalışmakta ve iş doyumuna sahip olmaktadır. Mesleği sevdiği için seçmiş olan öğretmenler için de aynı durum söz konusudur. Bunu karşın, manevi yönden tatmin edici olduğu için ve üniversite tercihleri sebebiyle mesleği seçen öğretmenlerin, bilinçli bir meslek seçimi yapmadığı ve mesleki memnuniyetsizlik yaşadığı görülmektedir.

Kaynakça

- Ay, Mehmet Emin (2005), **Problemleri ve Beklentileriyle Türkiye’de Kur’an Kursları**, Düşünce Kitabevi, Bursa.
- Büyük Türkçe Sözlük (1981), Türk Dil Kurumu, 6. Baskı, Ankara.
- Çekin, Abdulkadir (2011), **Kur’an Kursu Öğreticilerinin İş Doyum Düzeyleri (Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Filiz (2006), **Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri (Denizli İli Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, Ercüment (2001), **Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumunu Etkileyen Olası Faktörler Kapsamında Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumlarının Ölçülmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, **Görev ve Çalışma Yönergesi**
 _____, **Kuran Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği**.
 _____, **2010 Yılı İstatistikleri**.
- Eves, Sevil (2008), **Okul Yöneticilerinin İş Doyumları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülây, Hüseyin Ersin (2006), **Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Araştırılması (Kocaeli İl Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günbayı, İlhan (1999), **İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keser, Aşkın (2004), “Çalışma Birey İlişkisi ve Çalışmanın Birey Yaşamındaki Yeri”, **Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 6 (2).
 _____ (2005), “İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama”, **Çalışma ve Toplum: Birleşik Metal-İş Ekonomi ve Hukuk Dergisi**, Sayı: 3.
- Koç, Ahmet (2005), **Kur’an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik Üzerine Bir Araştırma**, İlahiyat Yayınları, Ankara.
- Sevimli, Figen, İşcan, Ömer Faruk (2005), “Bireysel ve İş Ortamına Ait Etkenler Açısından İş doyumunu”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, 5 (2), 55-64.
- Şahin, İdris (1999), **İlköğretim Okulunda Görevli Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, Süleyman Zihni (1995), **Kur’an Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Varlık, Türkan (2000), **Devlet ve Özel İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EXTENDED ABSTRACT

Job satisfaction is a complex function of a number of variables. A person may be satisfied with one or more aspects of his/her job but at the same time may be unhappy with other things related to the job. Job satisfaction has been defined as the extent to which a staff member has favorable or positive feelings about work or the work environment. It refers to the positive attitudes or emotional dispositions people may gain from work or through aspects of work. Conversely, job dissatisfaction refers to unhappy or negative feelings about work or the work environment. There is little doubt that teaching has become a more demanding and intense job. The last decade and a half has seen the role of teachers in the world become more complex due to curriculum changes, new directions in pedagogy, new child protection legislation, raised community expectations and recent moves towards quality assurance just to name a few factors. In this context, the purpose of this research is to examine the relations between the job satisfaction level of Koran course instructors and demographic, socio-economic status, working conditions.

The sample consisted of two hundred and forty three Koran course instructors drawn via stratified random sampling from eight hundred and fourteen Koran course instructors in Ankara. Job satisfaction was measured using the Teacher Job Satisfaction Questionnaire (TJSQ) developed by Lester (1987). Respondents were requested to rate the extent to which they agreed with each statement on a scale of 1 to 5 (strongly disagree to strongly agree). A general job satisfaction item was also included, requiring respondents to indicate how satisfied generally they were with their job on a scale of 1 to 5 (very dissatisfied to very satisfied). The data collected has been analyzed via SPSS program. The percentage distributions, averages and frequencies of job satisfaction articles have been paid attention by using descriptive statistics in the study. One-way ANOVA and t-test analysis has been used to search the differences.

In the end of the study determined that “age, education, first started institution, place of work and reason for choosing profession” are to be effective factors and “gender, seniority, job status, marital and economic status” are to be ineffective factors for job satisfaction perceptions of Koran course instructors.